

דיני ומנהגי מלוה מלכה

לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית¹, ואפ"ל אם יאכל רק כזית ותהא אכילה גסה יסדר שולחנו כמנהגו בסעודת קבע², והוא מצוה מן המובחר³, וי"א אף חוב גמור, וסעודה זו נקראת "מלוה מלכה"⁴, וגם נקראת "סעודת דוד המלך"⁵, ורבים אין נזהרים בסעודה זו, והמקיימה שכרו מרובה, וכל יראי אלוקים מתאמצים לקיימה ואוכלים כזית⁶.

י"א שאין לעשות מלאכה קודם סעודת מלוה מלכה⁷, ונהגו לא לפשוט מלבושי שבת עד אחר מלו"מ⁸, וכן אין לומר וידוי עד חצות הלילה⁹.

ובטעם סעודה זו מצאנו שהוא כדי ללוות השבת ביציאתה דרך כבוד כאדם המלוה את המלך

לא מנהגא (פי' אינה מנהג טוב), והר"פ ז"ל כתב: מיהו נהגו העולם שלא לעשות שום מלאכה במוצ"ש ע"כ, והרא"ה ז"ל כתב: והטעם, לפי שצריך האדם להראות את עצמו כא' מצטער על השבת שהלכה, וכא' צריך חיזוק ואין בו כח לעשות מלאכה, ולפיכך מצוה לסדר שולחנו במוצ"ש ולהראות את עצמו כא' היה צריך לאכילה ולהתענג כגון פת חמה וכיוצא בו, שצריך כל אדם לכבד המצוות ולהראות חיבתן שכולן שעשועים, עכ"ל, וי"א כי עד חצות הלילה דווקא אסור בעשיית מלאכה, וכן נראה מהירושלמי דכתיב: ספרא דלא למכתב אפוקי שבתא עד פלגי לילתא, משום דיחוי סימנא דברכתא.

8. בספר לקט יוסר מתלמיד רבי ישראל איסרלין, בעל "תרומת הדשן" כתב: שלא הסיר מעליו במוצאי שבת את בגדי השבת עד שהלך לישון.

9. בשערי תשובה [שם] הביא בשם מהר"ם זכות שקיבל בשם האר"י זצ"ל שאסור לומר וידוי במוצ"ש עד שיעבור חצות הלילה, כי עד חצות יש קדושת שבת, ועיין בהערה הקודמת.

10. רש"י שבת קי"ט: ד"ה במוצאי שבת.

11. במדרש רבה [בראשית פרק כ"ה, ג'] איתא: אדריאנוס שחיק עצמות שאל את ר' יהושע בן חנניה, אמר לו מהיכן הקב"ה מציץ את האדם לעתיד לבוא? אמר לו מלוז של שדרה, אמר לו מנין אתה יודע? אמר לו אייתיתיה לידי ואנא מודע לך (- תביא לי את העצם ואני אראה לך), טחנו בריחים ולא נטחון, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הבדן והתחיל מכה עליו בפטיש נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר

1. בגמ' שבת קי"ט: 'ואמר ר' חנינא לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית, והובא בטושו"ע או"ח סי' ש' כלשונו, והקשה הט"ז [שם] על הלשון אע"פ שאינו צריך, הרי אם בא לרבות שצריך להכין תבשיל אינו צריך פירושו שהוא שבע, וא"כ שיכתוב אע"פ שהוא שבע, ואם פירושו שאינו רעב רק לכזית, וכי אפשר לשער לכמה רעב? ות' שבא לרבות שאפ"ל אם אינו אוכל רק כזית, או מחמת עניותו או מחמת שהוא שבע, מ"מ יסדר שולחנו כמנהגו בסעודת קבע.

2. עיין הערה קודמת בדברי הט", וכן כתב חמיו הב"ח [שם] שיסדר שולחנו אפ"ל שיאכל רק כזית ותהא אכילה גסה.

3. שולחן ערוך הרב סי' ש' ס"ה.

4. חיי אדם הלכות שבת כלל ח' אות ל"ו.

5. הוא ע"פ מה דאיתא בגמ' שבת דף ל. שאחר ששאל דוד להקב"ה מתי קיצו ומתי ימות ולא ענה לו, שאל אותו באיזה יום ימות? וענה לו הקב"ה שימות בשבת, וע"כ בכל מוצאי שבת שנשאר חי עשה סעודה גדולה, וע"כ נקראת על שמו.

6. ערוך השולחן סי' ש' ס"ג.

7. בשערי תשובה [או"ח סי' ש'] כתב בשם הרמ"ע שאמר בשם תלמידי האר"י שהנשמה יתירה אינה הולכת לגמרי עד אחר סעודת מלוה מלכה, לכן לא ראו להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש עד אחר מלו"מ, ובארחות כתב, ח"ל: והני נשי נדהיג דלא למיעבד עבידתא באפוקי שבתא מקמי דתתפני סדרא, מנהגא (פי' הרי הוא מנהג טוב), בתר דתתפני סדרא,

בצאתו מן העיר¹⁰, ועוד טעם אמרו שיש עצם הנקרא נסכוי או לוז שניזון רק מסעודה זו, ומעצם זו יקום האדם בתחית המתים¹¹.

שלישית שאדם שבע, ואינו אוכל להנאתו אלא להנאת המצווה, וא"כ אין העצם נהנה מהנאת האכילה שהיא גשמית, אלא מהנאת קיום המצווה, (וע"כ היא סעודת דוד המלך עליו השלום שלא היה לו חיים בעולם הזה כנודע, ונקרא חי וקיים), וזה ביאור הג' שמות, נקרא 'בתואל' שהוא בגימטריא 'מת' עם הכולל, אבל הוא רמאה שכשכל הגוף מת העצם נראה מת כמוהו אך באמת הוא שורש החיים, ולכן הוא חסר אחד ממספר מת (בתואל = 439 מת = 440), וכן כשהוא חי הוא נראה כשאר עצמות אך אינו נהנה כמוהם ממזון הגשמי, וכן על דרך זו הוא נקרא 'לוז' בגימטריא 'דם' עם הכולל, שממנו חיות האדם וזה הוא עיקר חיות האדם (וככה שם העיר שאין אנשיה מתים נקרא 'לוז'), אמנם נחסר ממנו אחד למספר מת (לוז = 43 דם = 44) להורות שאינו על זה שהוא חי אצל המת ומת אצל החי, וזהו שקראוהו 'נסכוי' מלשון 'כי נסך ה' עליכם רוח תרדמה' [ישעיה כ"ט, י], ונראה כנרדם.

ומקום עצם זה איתא במדרש בראשית הנ"ל שהוא חוליא קטנה שבשדרה, ובספר חסד לאברהם [מעין ד' נהר נ"ב] כתב שהוא תחת המוח בפנימיות הגולגולת, ואינו דבוק אל עצם אחר, והוא קטן כשעורה, והוא עגול וקרוב למרובע, ובו חוסי דם בדמות עכביש מסובכים אלו באלו.

וכתב בהגהות מוהר"א אזולאי [לבוש סי' ש']: טעם לסעודת מוצאי שבת, שאחר שאמרנו שעצם הזה נזון רק לאחר כלות שבע ימי השבוע, כן העצם הזה יקבל תענוג והנאה מתענוגי העולם הבא אחרי כלות חיי האדם שהם ע' שנה, וע"י אכילה במוצאי שבת שאז העצם ניזונה, נקבע בלב העם אמונת שכר ועונש התחיה.

12. בביאור הגר"א [או"ח סי' ש'] הוכיח מהא דסמיכי בגמ' חיוב אכילת סעודת ליל שבת וחיוב אכילת סעודת מלוח מלכה, שכמו שבבילוי שבת הוא בפת כך במלוח מלכה, ובטעמי המנהגים כתב בשם ספר כנפי יונה [ח"ב סי' ג']: אחר הבדלה במוצאי שבת מסדר שולחנו עם שתי ככרות, ולא נקט בידיה אלא חדא ואומר 'דא היא סעודתא דדוד מלכא' ובזכותא ניצול מחיבוט הקבר.

כלום, ע"כ. והוא העצם הנזכר בזוהר הק' [ח"א קלז.]: גרמא חד דאישתאר ביה בבר נש תחות ארעא, ההוא גרמא יתעבד כחמירא בעיסה, ועללה יבנה קוב"ה כל גופא, ובשבלי הלפט: ובסידורים מפרש איבר אחד יש באדם ונסכוי שמו ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת, וכתב ע"ז המטה משה [אות תקי"ג]: ונראה לי טעמא ומילתא, כי ידוע שאותו עצם לוז שמיה, והוא עצמו ועיקרו ושרשו, וממנו נתהווה האדם בעצם הטפה, וכאשר ימות האדם, העצם ההוא אינו נימוח ולא נפחת, ואילו יכניסו אותו באש אינו נשרף, בריחים אינו נטחן, בפטיש אינו מתפוצץ, והיא העצם שיש בו קיום נצחי, וממנו יחיה האדם לעת התחייה, והוא המקבל עונג ועונש אחר מיתת אדם, ועצם הזה שרשו ועיקרו מעצם השמים - ובעת התחייה יתרטב העצם בטל התחייה, ונעשה כשאר בעיסה, ויתפשט לכאן ולכאן, וימתחו מתוכו כל האיברים, וכל הגידים ועור ובשר, ויתגלגלו עד ארץ ישראל, ושם יקבלו רוחם בארץ הטהורה. והטעם שעצם זה יש לה סגולה זו, כתב באלוהו רבא [לבוש סי' ש'] ששמע שהוא משום שכל ענין מיתת האדם נגזר מחטא אכילת אדם הראשון מעץ הדעת בערב שבת, ועצם הנ"ל הואיל ואינו נהנה רק במוצאי השבת, א"כ אותו עצם לא נהנה מהחטא וזוהי יהיה התחייה לעתיד לבוא.

ובסידור היעב"ץ הקשה מה הם שלשה השמות שננתנו לעצם הזה, בתואל רמאה, לוז ונסכוי? ומדוע אינו נהנה רק מסעודה זו של מוצאי שבת? ותל' שאחר שגוף האדם הוא מורכב, וכל מורכב מתפרד, ואם היה כל גוף האדם מורכב בשווה היה מקבל כולו מזון כאחוז, וא"כ כשלא יקבל מזון - אחר מיתתו יתפרד כולו אל חלקיו ויהפך לעפר וכו', וא"כ בתחיית המתים אף שיש ביד השם יתברך לבראות כולם מחדש מ"מ הוא לא תחיית המתים אלא בריה חדשה, וע"כ עשה הקב"ה העצם הקטן הזה שהוא מקור האדם והוא מהווה האדם, ולא נימוח או נשרף אחר מיתתו ונשאר עד תחיית המתים וממנו יהיה התחייה, ועל כורחך עצם הזה אינו ניזון כשאר העצמות כיון שממנו נתהווה האדם, ואינו נהנה אלא מסעודה שאין אוכלין אותה אכילה גמורה, כסעודת מלוח מלכה שנאכלת לשובע, אחר סעודה

וצריך לקיים סעודה זו בפת¹², ואם א"א לו יאכל מיני מזונות הבאים מחמשת מיני דגן¹³, או פירות¹⁴, וראוי להכין תבשיל מיוחד לסעודה זו¹⁵ מבשר או דגים או תבשיל אחר¹⁶, אך מ"מ

הוא מאכל חשוב, או פירות טובים כשיש לו ויאכלם עם הפת, ועיין בהערה קודמת בגמ' דר' אבהו, ומוזה למד המגן אברהם [או"ח סי' ש' ובלבושי שרד שם] שצריך לבשל בשר לסעודה זו.

17. כתב בטעמי המנהגים בשם הגהות מנהגים שכתב המרדכי ששולחנו יהיה מתוקן כמו לכל השבת כולה, ובשולחן עצי שטים כתב שאפי' אינו אוכל אלא כזית, יהיה שולחנו מתוקן לסעודה כמו כל השבת כולה בפריסת מפה על השולחן, ושאר מיני הכנה לעריכת השולחן.

18. כן נהג מרן אור ישראל הפראנקפורטער מסטאלין זיע"א וכן הוא מנהג קארלין, וכתב באליהו זוטא [לבוש או"ח סי' ש']: ויהדר לאכול מין מאכל שתאב אליו יותר אף שהוא ביוק, ואם תאב לאכול הרבה מינין יהדר אחריהם כפי יכלתו, אבל לא יכין מכל מין רק מה שמשער שיוכל לאכול, אלא שלא ישער בצמצום רק בריוח.

19. בספר צדה לדרך כתב: ולכן יש לו לאדם להדליק נר יפה יותר משאר לילות החול, ובחיי אדם [כלל ח'] ובקיצור שו"ע [סי' צ"ו] כתבו שמצוה להרבות קצת בנרות במוצאי שבת.

20. כתב בבאר היטב [או"ח סי' ש'] ששמע שאם ממשיך הסעודה ג' עד אחר שחשיכה, אי"צ לאכול עוד סעודת מלוה מלכה, אך בערוך השולחן [שם] מדגיש שזה רק אם אכל כזית פת אחרי שחשיכה.

21. כתב בכף החיים [או"ח סי' ש'] שאם הטעם הוא משום לזוי השבת, וודאי שצריך ללוות אחר הבדלה ולאכלו בנפרד, וכתב שם בשם האר"י שסעודה שלישית היא בחינה בפני עצמה ומלוה מלכה היא בחינה בפני עצמה, ואיך יאכלם ביחד? וגם שצריך להמשיך מסעודה רביעית מסעודות שבת שהם ג' לסעודות החול (וכמו שכתב בסדור הגאונים והמקובלים בשם ספר שער הכוונות דף ס' ע"ג), ואיך יעשם בסעודה אחת, ובבן איש חי [יצא אות כ"ז] כתב: וכל מי שאינו מקיים סעודה רביעית, נחשב לו כאי' לא קיים סעודה שלישית לכבוד שבת, דאז נחשב לו שאכלה בשביל סעודת הלילה, דכל אדם דרכו כל לילה לאכול, ואין זה לכבוד שבת (אך בשעה שאוכל מלוה מלכה מוכיח

ובחיי אדם [הלכות שבת הל' שבת כלל ח' אות ל"ו] כתב שאשרי למי שמקיים סעודה רביעית בפת.

ובגמ' [שבת קי"ט:] חמין במוצאי שבת מלוגמא, פת חמה במוצאי שבת מלוגמא, ופירש"י מלוגמא - רפואה, וכתב בארחות חיים בשם גדול אחד שכשאוכל החמין במלוה מלכה יאמר 'חמין במוצאי שבת מלוגמא'. וכתב המהרש"א בחידושי אגודת שלו [שבת קי"ט:] על הא דאיתא בגמ' שפת חמה במוצאי שבת הוא מלוגמא, שהוא לפי שצריך תבשיל מיוחד לכבוד מלוה מלכה, ע"כ צריך פת חמה שנאפתה עתה שהיה אסור בשבת, ואחר שכתב בחופת אליהו רבא שפת חמה הינה אחד מהדברים המתישים כוחו של אדם, ע"כ כתבה הגמ' שהוא מלוגמא היינו לרפואה, אך בכף החיים [או"ח סי' ש'] כתב שהחופת אליהו רבא מדבר בפת שנאפתה עתה, אך דברי הגמ' בפת חמה הוא בפת שנתקרה כבר וחממוה שאז אינה סכנה.

13. ערוך השולחן [או"ח סי' ש'], ובשערי תשובה [שם].

14. ערוך השולחן [שם], וכן כתב במגן אברהם [או"ח סי' ש'] שבזמננו שמאחרין סעודה ג' כך שאין יכולים לאכול במוצאי שבת (ובפרט בקיץ), יכולין לקיימה בפירות.

15. כ"ה במהרש"א [עיין הערה 9], ובספר פרדס החיד"א הביא שאמר החיד"א בשם מוהר"ר ישראל זאבי זלה"ה, בהא דאמרו בפרק כל כתבי [שבת קי"ט:] ר' אבהו הוה עבדין ליה באפוקיה שבתא עיגלא תילתא, הוה אכיל מיניה כוליתא, כי גדל אבימי בריה, א"ל למה לך לאפסודי כולי האי נשביק כוליתא ממעלי שבת? שבקוהו ואתא אריא אכליה, למדנו שמצוה מן המובחר לעשות מחדש תבשיל וכיוצא מיוחד למוצאי שבת, ולא להניח מערב שבת (או לאכול משירי שבת), וזה רמז שלמה בחכמתו [קהלת י"א, ב'] "תן חלק לשבעה" שהיא שבת קודש, "וגם לשמונה" שהוא מוצאי שבת צריך לתת חלק מיוחד מחדש ולא סגי להניח מערב שבת, ונותן טעם "כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ" על דרך דאתא אריא ואכליה.

16. בערוך השולחן [או"ח סי' ש' ס"ג] כתב: ונכון לאכול בשר מי שיוכל לאכול, ואם לאו יאכל דגים שגם

יסדר שולחנו כמנהגו בשאר סעודות קבע¹⁷, ונהגו להכין 'בארשט' מיוחד למלוה מלכה¹⁸, וכן צריך להרבות בנרות בסעודת מלוה מלכה¹⁹.

אם משך הסעודה שלישית ואכל כזית אל תוך הלילה הרי הוא פטור מלאכול מלוה מלכה²⁰, אך יש שהחמירו מאוד לאכול מלוה מלכה, ואמרו 'מי שלא אכל מלוה מלכה כא' לא אכל סעודה שלישית'²¹, וע"כ אמרו שלא יתענו פ"ד תעניות במוצאי שבת, או הפסקה (היינו שמפסיק לאכול מבעוד יום השבת) כדי שלא לבטל סעודה זו²², אך יש שהתירו לצום במוצאי שבת, אך יטריח להכין סעודה זו לאחרים וילמוד המאמרים ודינים המוזכרים בסעודה זו²³. וזמנה של סעודה זו לכתחילה יקדים קרוב לצאת השבת²⁴, וי"א שאם עבר ד' שעות ואכל אז, לא יצא ידי חובתו²⁵, וי"א עד חצות²⁶, וי"א כל הלילה²⁷ ויש מתירים אפי' למחרתו עד יום

שסעודתו הקודמת הייתה לכבוד שבת).

אך יש להבחין בין סעודה זו לג' סעודות שבת שהם מוסמכים מהפסוק ודאורייתא, שנלמד מריבוי ג' פעמים היום בתורה.

22. כ"ה הוא בבן איש חי [שם], ובכף החיים לר' חיים פלאג'י [סי' ל"א אות ס"א].

23. של"ה הק'.

24. כתב בסידור היעב"ץ: ויש לסמכה ליציאת שבת כל האפשר, כי אחר עבור שעה, חלף הלך לו שבת קודש, אמנם מן הגמ' הנזכרת לעיל נראה שיש לה משך זמן יותר, כי לעשיית ובישול עגל, וכן לאפיית פת חמה, יצטרך הרבה יותר משעה אחת, ויראה כי משעת ההכנה וההזמנה נחשבת הסעודה ללווית המלכה, ועל כל פנים צריך לתקפה אל השבת כל מה שיוכל.

25. כף החיים לר' חיים פלאג'י [סי' ל"א אות נ"ט], וביסוד ושורש העבודה שער ח'.

26. כ"כ בספר אור השבת והכח שמהא דאמרינן שאין אומרים וידי עד חצות הלילה, כי אז מסתלק קדושת השבת, א"כ עד אז יש קדושת השבת ואפשר לאכול מלוה מלכה, וכ"כ בהגהות לסידור היעב"ץ שהיעב"ץ כתב בס' ש' סק"ב דבכל גוונא אינו כדאי לאחרה אחר חצות.

27. כ"ה בספר חסד לאלפים לר' אליעזר פאפו בעל פלא יועץ, וכבר הקשה עליו בכף החיים [שם] מנין לו זאת?

28. בספר אשל אברהם סי' קע"ד.

29. בס' אשל אברהם [או"ח סי' ש'] כתב שאם חיוב סעודת מלוה מלכה הוא מדיני שבת, א"כ אשה שאינה חייבת בהבדלה לשיטה אחת אינה חייבת גם בסעודה זו, אך לפי הטעם שהוא ללוות השבת, או לתת מזונות

לעצם הנקרא לז, א"כ גם האשה מחויבת בסעודה זו, וכ"כ במחצית השקל [שם] שמהא דפסק המגן אברהם [או"ח סי' רצ"א] שאשה חייבת בכל מילי דשבת א"כ היא מחויבת גם בסעודה זו.

30. בפרדס החיד"א הביא מספר מורה באצבע סי' קס"ד: שסעודה רביעית אחר הבדלה פליאה נשגבה ומצלת מחיבוט הקבר, ויכוין להשאיר ברכה בסעודת החול מקדושת השבת.

31. כתב בספר מבואו ועד צאתו בשם הרי"ץ גיאת [הל' הבדלה]: אמרו חכמים לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת וכו' כדי שתהא סעודתו מתוקנת לכל השבוע כולה.

32. בספר ארחות חיים הביא שכתב ביפה ללב בשם ארחות יושר שאף שהוא שבע ונפשו קצה באכילה ושתיה, מ"מ ידחוק את עצמו, ובזה ינצל שלא יצטרך לאכול מאכלים ומשקים מי המרים לרפואה.

33. סיפר בספר אור השבת בשם מנחת השבת שבזמן הבעש"ט היה אחד שהקפיד מאוד על סעודת מלוה מלכה קרוב לכפירה רח"ל, ואמר הבעש"ט שישתדלו אצלו שיאכל מלוה מלכה, ואכל וחזר לקדמותו.

34. בסדור הגאונים והמקובלים בשם ר' אריה לייב משינאווא על הפסוק ומחשב לעצבותם, שמחב"ש ר"ת ח'מין ב'מוצאי ש' בת מ'לוגמא - רפואה לעצבותם.

35. בספר אור השבת הביא מספר דברי יחזקאל החדש, בשם הגה"ק מוהר"ר יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א, שאחד שהקפיד על סעודת מלוה מלכה תעה בדרך, ותפסו גזלן אחד ורצה להרגו ע"י כלב גדול ונורא, ולאחר שקיים החסיד ההוא סעודת מלוה מלכה ונתן משכירו לכלב, קפץ הכלב על הגזלן ושיסע אותו, ואח"כ הכניס עצמו תחת רגליו של החסיד,

נשים חייבות בסעודת מלוה מלכה²⁹.

וסגולת סעודת מלוה מלכה רבה מאוד, שמצלת מחיבוט הקבר³⁰, ומסוגל להמשכת פרנסה³¹, ולא יצטרך למאכל ומשקה הבאים לרפואה³², והוא סגולה להינצל מכפירה ח"ו³³ ומעצבות³⁴, וממיתה משונה³⁵, והוא סגולה לנשים שלא יקשו לילד³⁶.

סדר נטילת ידיים

י"ח]: זך. אתה אל זך ונקי כפים מלקבל שוחה, חס על עמך ישראל הפורשים כפיהם ככנפים לך בתפלה וחשובים ככרובי בית המקדש הפורשים כנפים למעלה, כמדתך שאתה ארך אפים: ה' [במדבר י"ד, י"ח]: טובך תמהר לעמך ותהי עלינו כדברי הבטחתך לנו, ועשה זאת למען שמך: כונן. לבנות בית מקדשיך שכווננו ידיך, כדי להרביץ בו ישראל צאנך, לבוא להתפלל בו ועשה זאת למען אור פני שכינתך: מיוחד הצילני ונהגני לציון גורלי הקדוש ושמע בקולי: סועד וסמוך לישראל המהירים לעשות מצוותיך, ועזור כעת הנשאים מעט מהרבה אתה ה' היוצר הרים: נמהרים [ישעיה ל"ב]: ה' [עמוס ד]: פדה עמך. מיד העזים מהם וצאנך מיד הגוזזים אותם, אתה ה' העושה עננים: צאנך [ישעיה נ"ג]: ה' [זכריה ו]: חוזיזים. עננים, כמו לחזיז קולות [איוב כ"ח]: קרב הקץ שבו יהא לנו נחמה ורחם על לא רוחמה: ואתה ה' איש מלחמה: רחם [הושע ב]: ה'. [שמות ט"ו, ג]: שכון. כמקדם באהלינו תמיד אתה אל בוראינו, ואז יהא מלכנו והוא יושיענו: מחוללינו. בוראינו, כמו מחולל כל [משלי כ"ו]:

והוליכו אל מערה אחת מלאה אבנים טובות ומרגליות, ולאחר שלקח ממנו הרבה, הוליכו אותו הכלב על הדרך המישור והכלב מת.

36. כ"ה בסדור הגאונים והמקובלים בשם ס' דברי יצחק בשם הרה"ק ר' אלימלך מליז'ענסק זיע"א: סגולה לנשים שלא יתקשו בלידתן, שיאכלו במוצש"ק איזה דבר לשם מצוות סעודת מלוה מלכה, ואף גם יאמרו בפה מלא לשם מצוות סעודת מלוה מלכה, ועל ידי זה ילדו בנקל בעזרת השם יתברך.

37. בשו"ע או"ח סימן קנ"ט סעיף י' דאמר רב חסדא אבא משאי מלא חפני מיא, ויהבו לי מלא חפני טיבוא. 38. ש"ע או"ח סימן קס"ז סעיף ד' שהוא עשר מצוות התלויות בפת, ועשר תבות שבברכת המוציא, ועשר תבות בפסוק מצמיח חציר לבהמה, ועשר תבות בפסוק עיני כל אליך ישרו, ועשר תבות בפסוק ארץ חטה ושעורה, ועשר תבות בפסוק ויתן לך.

39. שו"ע או"ח הלכות סעודה.

40. כ"ה בליקוטי מהרי"ח בשם סידור ר' שבת.

41. בסידור היעב"ץ: שיר ע"פ א"ב ובו י"א בתים וכל אחד חלוק לג' חרוזים הכוללים ב' אותיות בא"ב והסוגר המתחיל בשם ה'.

אדיר אתה ה' הגבור והנורא, בעת צר לי לך אקרא, ותפנה לי ומכל לא אירא: בצה [תהילים קי"ח ה, ו]: גזור פרצת מקדשי והיכלי, ואתה הדגול מרבבה מהר ושלח לי חכלילי משיח בן דוד מיהודה שנתברך בחכלילי עינים מיין [בראשית נ"ט, נ"ב] והיה עוזר לי: דגול [שיר ה, ו]: ה' [תהילים ל"א] והן רק אתה תקויתי ולישועתך קיויתי, שאתה עוז ישועתי: לישועתך [בראשית מ"ט

42. כתב בספר אור השבת בשם ספר א"ה, וז"ל: יזהר לומר במוצאי שבת איש חסיד כי הוא מסוגל לכל דבר, ושמעתי שקדוש אחד אמר שתמיהא לו איך יכול איש

הבא לאכול פת שמברכין עליו המוציא, ינגב ב' ידיו היטיב ויקח כלי שלם (בלא נקב וסדק) המחזיק (לפחות) רביעית מים ³⁷ ביד ימינו ומעבירו לשמאלו ונוטל ידו הימנית עד הפרק ב' פעמים וי"א ג"פ, ויזהר שיעזו המים בכל ידו עד הפרק, ואח"כ נוטל הכלי בידו הימנית ונוטל ידו השמאלית ב' פעמים וי"א ג"פ, ומגביה ידיו ואומר:

שָׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יי:

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת

יְדֵים:

ומנגב ידיו היטיב (ולא ינגב בחלוקו), ולא יפסיק בין ברכת נט"י להמוציא, ונוטל הפת ובוצע רוב הפרוסה (שכשירים צד אחד יגרר הצד השני עמו), ונוטלו בעשר אצבעותיו ³⁸ ומגביה ואומר:

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ:

ובוצע בסכין ואוכל, ולא ידבר עד שבולע קצת ³⁹.

ויאמר ⁴⁰: דָּא הִיא סְעוּדַתָּא דְדוּד מַלְכָּא מְשִׁיחָא:

ומזמרים אדיר איום ⁴¹. אֲדִיר אִיוֹם וְנוֹרָא בְּצִר לִי לֶךְ אֶקְרָא ה' לִי לֹא אִירָא:
גְּדוֹר פְּרִצַת הַיִּכְלִי דְגוֹל מֵהָר חֲכָלִיל ה' הִיָּה עוֹזֵר לִי: הֵן אַתָּה תִּקְוִיתִי
וְלִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה' עוֹז יְשׁוּעָתִי: יְךָ וְנִשְׁוֹא כַּפִּים חוֹן פּוֹרְשֵׁי כְנָפִים ה' אֶרְךָ

שהשיג ע"י הנס הזה עשירות, ומאז והלאה אמרו גם הק' זי"ע בכל מוצש"ק.
בסידור היעב"ץ: מעשה הוא בברייתא, ועשה ממנו שמר ע"פ א"ב ואות ת' משולש ואחר כך חתום ישי בר מרדכי חזק.

איש ויהי איש אחד חסיד גדול, ולא היה לו מה לאכול ובמה להחיות נפשו, וישב תמיד בביתו ועסק בתורה ולא הלך לחוץ שלא יבוש במה שאין לו בגד ללבוש, והגינה עליו אשה חשובה

לחיות בו בשבוע שאינו אומר בו איש חסיד. וכתב עוד: הקדוש מורינו הר"מ מפשעווארסק זי"ע לא היה אמרו מתחילה, ובא אליו האיש חסיד בעצמו ושאלו על מה שלא יאמרנו, והשיב לו הק' זי"ע במה כוחך יפה שאומר הזמר שלך, והשיב לו האיש חסיד, הזמר הזה הוא מסוגל לתיקון קרי רח"ל, ולבנים, ולעשירות, לתיקון קרי כי נמצא בו כמה פעמים השם חב"ו שיוצא מן ח"ל ב'לע ו'יקיאנו, דהיינו וגם ב'בנים ח'משה הוא למפרע חב"ו, ח'נון ו'רחום ב'מרומוי הוא ג"כ ר"ת חב"ו, ח'כמתו ב'קרבו ו'החזיק, וכן ח'פשינו ב'וודאי ו'בבירור יוצא השם ישר, ולבנים, שהיה לו בנים, ולעשירות,

וגם בנים קטנים חמשה: דברה האשה אמרה לו, אין לנו עוד מה להפסיד ולאכול מחירו, הכי נוכל לחיות בלי לחם לאכול ובעירום וחוסר כל, ואמת כי תורה מצאת לפי שעמלת בה, אבל מה

אִפְּסִים: טוֹבָךְ תַּחֲשִׁישׁ לְעַמְּךָ יְהִי עָלֵינוּ כִּנְאֻמָּךְ ה' עֲשֵׂה לִמְעַן שְׁמֹךְ: כּוֹנֵן בֵּית מְכוֹנֶךָ לְהַרְבֵּץ בּוֹ צֹאנֶךָ ה' בָּאוּר פָּנֶיךָ: מִפֶּחַד לְהַצִּילִי נַהֲלֵנִי לְצִיּוֹן קוֹדֶשׁ גּוֹרְלִי ה' שְׁמֶעָה בְּקוֹלִי: סֵעוּד וּסְמוּךְ לְנִמְהָרִים עֲזוֹר נָא אֶת הַנְּשֹׂאָרִים ה' יוֹצֵר הָרִים: פֶּדָה עַמְּךָ מֵעַזִּים צֹאנֶךָ מִיַּד גּוֹזִזִים ה' עוֹשֶׂה חֲזִיזִים: קָרֵב קֶץ נַחֲמָה רַחֵם אוֹם לֹא רַחֲמָה ה' אִישׁ מִלְחָמָה: שְׁכּוֹן כְּמֹאֵז בְּאַהֲלָנוּ תִּמְיֵד אֶל מַחוֹלָלָנוּ ה' מִלְכָּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ:

יש לומר איש חסיד במוצאי שבת ⁴²: אִישׁ חָסִיד הָיָה. בְּלִי מִזּוֹן וּמַחֲיָה: בְּבֵיתוֹ עוֹסֵק מְלָבוֹשׁ. וְאֵין בְּגָד לְלָבוֹשׁ: גּוֹנֵן בַּחֲשׂוֹבָה אִשָּׁה. וְגַם בְּבָנִים חֲמֻשָּׁה: דְּבָרָה לֹו הָאִשָּׁה. יוֹתֵר אֵין לְהַתִּיאֲשָׁה: הַמְּבַלִּי לָחֵם לֶאֱכֹול. בְּעֵרוֹם וּבַחוֹסֶר כָּל: וְתוֹרָה מִצָּאֵת כִּי יִגְעֶת. מָה נֶאֱכַל מֵעֵתָה: זָהִיר כְּבֹר נְשׁוּק. הֲלֹא תִצָּא

נאכל מעתה, איעצך שתהא זהיר וזריז כאיש סוחר והלא תצא לשוק, ואולי היושב בשמים אל רחום וחנון יגמלנו טוב ברחמיו הלא הוא טוב ומחסה להמקוים לו לו ועושה רצון יראיו: חנון. [תהילים קמ"ח, ח]: טוב [איכה ג', כ"ה]: רצון [תהילים קמ"ה, י"ט]: יעצת אמר לה יעצתני בדעת וחכמה, אף לא אוכל להסכים על עצתך, כי כצאתי לשוק אחיה לבושה וכלימה לפי שאין לי בגד ללבוש ולפי שאין בידי אפי' השוה פרוטה למכרו ולקנות בגד מחירו: מהרה. האשה ושאלה משכנים מלבושים נאים ומתוקנים כמדת החסיד, ונלבש בהם ויצא לשוק והשליך בטחונו על ה' אשר אהבו, וילדיו אמרו בתפילתם עליו, יהי רצון שאבינו העני הנדכה לא ישוב ריקם ונכלם: והשליך [תהילים נ"ה]: אל [שם ע"ד]: עבה. החסיד הלך בשוק בתקותו על ה', והנה נזדמן אליהו הנביא לקראתו ואמר לו המבשר טוב, דע באמת שהיום תתעשר בסבה זו, אמור עלי בכל כבודיך שאני עבדיך והכרז בשוק מי רוצה לקנות עבד שאין כמוהו, ותקבל מחירי: פץ. דבר כמו פציתי פי [שופטים י"ב]: רחש. החסיד חשב איך יעשה כן וישנה דינו שהוא העבד וימכור את אדונו, ואליהו שם להחסיד הבנה בכחמתו שבקרבו איך ראוי שיעשה כן, והחסיד החזיק באלהיו והוליכו למכרו כאילו הוא רבו: תגר. סוחר אחד קנה העבד באהבה במחיר ת"ת אלף זהובים ושאלו מה מלאכתך, ואם חכמתך במלאכת הבנין כשתגמור לי טרקלין ופלטרין מיד תהא חפשי: יום. ביום ראשון להעבודה פעל אליהו עם פועלים, ואחר כך בחצי הלילה התפלל ואמר, ענני ה' הנורא במעשיו הלא חשבתי עצה להעשיר חסידך ולכן נמכרתי לעבוד בי והוא לכבודך ולא לכבודי. ולכן אתה הבורא וקונה עולם, גמור בנין זה ואצא חפשי, ויכמרו רחמין עבור תפילתי כי לטובה היה כוונתי: נורא [תהילים ס"ו]: יזמתי. חשבתי, כמו יזמו לעשות [בראשית י"א]: מלאכי. אז שלח ה' מלאכי רחמים משי מעונו והתחילו לבנות הבנין, וכיון שנתרבו בני

לַשּׁוֹק: חֲנוּן וְרַחוּם בְּמְרוֹמָיו. אוֹלִי יִגְמְלֵנוּ בְּרַחֲמָיו: טוֹב לִקְוֹי מַחֲסָה.
 רָצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה: יַעֲצֶת בְּדַעַת וּבַחֲכָמָה. עֲצֶתְךָ בְּלִי לְהַסְפִּימָה: כְּצִאתִי
 לַבִּשָּׁת וְלַכִּלְמָה. מִבְּלִי כִסּוֹת וּשְׁלֵמָה: לֹאִין בְּיָדִי לְפֹרֶטָה. אֶפִּילוּ שָׁוָה
 פְּרוּטָה: מִהֲרָה וּשְׂאֵלָה מִשְׁכָּנִים. מִלְּבוּשִׁים נָאִים מִתְקַנִּים: נִלְבָּשׁ וְהִשְׁלִיךְ
 יִהְיוּ. עַל ה' אֲשֶׁר אֶהְיֶה: סָחוּ יִלְדָיו בְּפִלּוּלָם. אֵל יָשׁוּב דָּךְ נִכְלָם: עֶבֶר
 בַּשּׁוֹק בְּסִבְרָתוֹ. וְהִנֵּה אֱלֹהֵיו הִנְבִּיא לְקִרְאָתוֹ: פֶּץ לוֹ הַמְבִּשָּׁה בְּאַמַּת
 הַיּוֹם תִּתְעַשֵּׂר: צִוֵּנִי בְּכָל כְּבוֹדֶךָ. כִּי הִנְנִי עֹבֵדְךָ: קָרָא לָמִי בְּדַעְתּוֹ. קְנוֹת
 עֶבֶד אֵין כְּמוֹתוֹ: רַחֵשׁ אֵיךְ יִשְׁנֶה דִּינוֹ. עֶבֶד לְמַכּוֹר אֶת אֲדוֹנוֹ: שֵׁת לוֹ
 חֲכָמָתוֹ בְּקִרְבּוֹ. וְהַחֲזִיק בּוֹ כְּמוֹ רֶבּוֹ: תִּגַּר קִנְאוֹ בְּאַהֲבִים. בְּשִׁמוּנָה מֵאוֹת
 אֶלֶף זְהוּבִים: תִּבְעוּ מֶה מְלֹאכֶתְךָ. אִם בְּבִנְיָן חֲכָמָתְךָ: תִּכְלִית טְרַקְלִין
 וּפְלִטְרִין. הֲרִי אֶתָּה בֶן חוּרִין: יוֹם רֵאשׁוֹן בְּמַפְעָלִים. פָּעַל עִם פּוֹעָלִים:

המלוכה ותשלם מיד כל המלאכה והסוחר
 שמח כשראה שנגמר מלאכתו ובמגדלים
 נאים כלילי יופי כענין הבונים החכמים: יזכר.
 אליהו אמר להסוחר, יהא זכור לך אתה מה
 שאמרת אתמול וחפשיני באמת כמו שאמרת
 והסוחר קיים דברו באמת והציאו חפשי ופרח
 לו אליהו איש האמת:
 42. כף החיים אות נט.

שׁוּעַ בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה. עֲנִנֵי נוֹרָא עָלֶיךָ: יִזְמְתִי וְנִמְכַּרְתִּי לְהַעֲבִידִי. לְכַבּוֹדְךָ
וְלֹא לְכַבּוֹדִי: בּוֹרָא עוֹלָם בְּקִנְיָן. הַשָּׁלֵם זֶה הַבְּנִין: רַחֲמֶיךָ יִכְמְרוּ בַּחֲנִינֶיךָ.
כִּי לְטוֹבָה כּוֹנֵנִי: מִלֵּאכֵי רַחֲמִים מִמְּעוֹנֶתוֹ. אֲזִי הִחֵלּוּ לִבְנוֹתוֹ: רַבּוֹ בְּנֵי
הַמְּלוּכָה. וַתִּשְׁלֵם כָּל הַמְּלָאכָה: דָּץ הַסּוֹחֵר בְּרָאוּתוֹ. כִּי נִגְמְרָה מְלָאכָתוֹ:
כָּלוּלָת מְגֻדָּלִים נָאִים. לְפִי עֲנִין הַבְּנָאִים: יִזְכֹּר לָךְ עֲתָה. אֶתְמוֹל אֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ: חֲפָשְׁנִי בְּיָדָי וּבִבְרוּר. כְּנִמְתָּ לְעֲנִין שְׁחָרוּר: זֶה קִיְמוֹ בְּאַמֶּת. וּפָרַח
לוֹ אִישׁ הָאֶמֶת:

נוטלים ידים במים אחרונים ומברכים ברכת המזון:

סדר ברכת המזון

בברכהמ"ז של סעודה שלישית אומרים רצה אפ"י שנמשכה הסעודה עד הלילה.

יטול ידיו במים אחרונים ויאמר:

הִנְנִי מוֹכֵן וּמְזוּמָן לְקִים מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל בְּרַכַּת הַמָּזוֹן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ
וּבְרַכְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: לְשֵׁם יְחִוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְשִׁכְנִיתִיהָ עַל יְדֵי הֵהוּא טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי נָעַם אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

המברך מקבל את הכוס בשתי ידיו משתי ידיו של הנותן, ואח"כ אוחזו רק בימינו על כף ידו,
ואוחזו הכוס עד ומכל טוב לעולם אל יחסרנו, ומגביה טפח.

המברך אומר: רבּוּתִי מִיר וְעֵלִין בְּעִנְיָנוּ:

ועונין המסובין וחוזר המברך: יְהִי שֵׁם יי מְבָרָךְ מַעֲתָה יַעַד עוֹלָם:

המברך אומר: בְּרִשּׁוֹת מָרְנָן וְרַבּוּתִי נִבְרַךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ:

המסובים והמברך: בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹ וּבְטוֹבוֹ חֵינָנוּ: ועונים אמן

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם. הֵזֵן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. בְּטוֹבוֹ
בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. הוּא נוֹתֵן לָחֶם לְכָל בֶּשֶׂר. כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד:
וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאֵל יַחֲסֹר לָנוּ מִזֶּן לְעוֹלָם וָעֶד.
בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּי הוּא אֵל זָן וּמַפְרִיֵּס לְכָל וּמַטִּיב לְכָל וּמַכִּין
מִזֶּן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. כְּאִמּוֹר פּוֹתַח אֶת-יָדָךְ וּמַשְׁבִּיעַ
לְכָל-חַי רָצוֹן: בְּרוּךְ אַתָּה יי. הֵזֵן אֶת הַכֹּל:

נוֹדָה לָךְ יי אֱלֹהֵינוּ. עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמֶד טוֹבָה וְרַחֲבָה. וְעַל
שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים. וְעַל בְּרִיתְךָ

שְׁחַתְמַת בְּבִשְׂרָנוּ. וְעַל תּוֹרַתְךָ שְׁלֹמֵדְתָּנוּ. וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים
חֵן וְחֶסֶד שֶׁחֻנְנָתָנוּ. וְעַל אֲכִילַת מִזֶּזֶן שֶׁאַתָּה זָן וּמִפְרִיָס אוֹתָנוּ תְּמִיד. בְּכָל
יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה:

וְעַל הַכֹּל יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ
בְּפִי כָל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: כִּפְתּוּב. וְאַכְלָתָ וּשְׁבַעְתָּ וּבִרְכָתָ אֶת
יי אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בְּרוּךְ אַתָּה יי. עַל הָאָרֶץ
וְעַל הַמִּזְוֶן:

רַחֵם נָא יי אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ. וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ. וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ. וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. וְעַל הַבֵּית הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא
שְׁמֶךָ עָלָיו: אֱלֹהֵינוּ. אָבִינוּ. רַעְנוּ זִוְנֵנוּ פְּרִנְסֵנוּ וְכֻלְכָּלְנוּ וְהִרְוִיחֵנוּ. וְהָרוּחַ
לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִהֶרָה מִכָּל צְרוּתֵינוּ. וְנָא אֵל תַּצְרִיכֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לֹא לִיָּדִי
מִתַּנַּת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לִיָּדִי הַלּוֹאֲתָם. כִּי אִם לִידְךָ הַמְּלָאָה. הַפְּתוּחָה.
הַקְּדוּשָׁה וְהִרְחָבָה. שֶׁלֹא גִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלֵם לְעוֹלָם וָעֶד:

וּבִנְהַ יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדֹשׁ בְּמִהֶרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. בּוֹנֵה
בְּרַחֲמָיו יְרוּשָׁלַיִם. אָמֵן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל. אָבִינוּ. מַלְכֵנוּ. אֲדִירָנוּ.
בוֹרְאָנוּ. גּוֹאֲלָנוּ. יוֹצֵרָנוּ. קְדוֹשְׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל.
הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב לְכָל. שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הוּא הַטִּיב הוּא מְטִיב
הוּא יֵטִיב לָנוּ. הוּא גִמְלָנוּ הוּא גּוֹמְלָנוּ הוּא יְגַמְלָנוּ לְעַד לְחֵן וּלְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים וּלְרוּחַ. הַצֵּלָה וְהַצִּלָּחָה. בִּרְכָה וּשְׂשׂוּעָה. נַחֲמָה. פְּרִנְסָה
וְכֻלְכָּלָה. וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשְׁלוֹם וְכָל טוֹב. וּמִכָּל טוֹב לְעוֹלָם אֵל
יְחַסְּרָנוּ:

הִרְחַמְנוּ הוּא יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: הִרְחַמְנוּ הוּא יִתְבָּרַךְ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ:
הִרְחַמְנוּ הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר וָדוֹרִים. וְיִתְפָּאֵר בָּנוּ לְעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. וְיִתְהַדָּר
בָּנוּ לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הִרְחַמְנוּ הוּא יְפַרְנֵסֵנוּ בְּרוּחַ וּבְכְבוֹד: הִרְחַמְנוּ
הוּא יִשְׁבֵּר עוֹל גְּלוּת מֵעַל צְוֹאֲרֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ: הִרְחַמְנוּ

הוא יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרֻבָּה בְּבֵית הַזֶּה וְעַל שְׁלַחַן זֶה שְׂאֻכְלָנוּ עָלָיו:
הֶרְחַמֵּן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב וַיְבַשֵּׁר לָנוּ בְּשׁוּרוֹת
טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנִחְמוֹת: הֶרְחַמֵּן הוּא יְבָרֵךְ אֶת אָבִי מוֹרֵי בַּעַל הַבֵּית הַזֶּה
וְאֶת אִמִּי מוֹרְתִי בַּעֲלַת הַבֵּית הַזֶּה. אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זֶרְעָם וְאֶת כָּל
אֲשֶׁר לָהֶם. (וְאִם סִמוּךְ עַל שְׁלַחַן עֲצָמוּ יֹאמְרוּ: הֶרְחַמֵּן הוּא יְבָרֵךְ אוֹתִי וְאֶת אִשְׁתִּי
וְאֶת זֶרְעִי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לִי), אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ. כָּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ
אֲבוֹתֵינוּ אֲבִרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּכָל. מְכָל. כָּל. כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כָּלֵנוּ יַחַד
בְּבִרְכָּה שְׁלֵמָה. וְנֹאמַר אָמֵן:

בְּמָרוֹם יִלְמְדוּ עָלֵיהֶם וְעָלֵינוּ זְכוֹת שֶׁתִּהְיֶה לְמִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם. וְנִשְׂא
בְּרָכָה מֵאֵת יי. וַיִּצְדָּקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְנִמְצָא חֵן וְשִׁכָּל טוֹב בְּעֵינֵי
אֱלֹהִים וְאָדָם:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִנְחִילָנוּ יוֹם שְׂכָלוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הֶרְחַמֵּן הוּא יִזְכֵּנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: מְגִדוֹל⁴²
יְשׁוּעוֹת מְלָכּוֹ וְעֵשָׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ עַד עוֹלָם: עֲשֵׂה
שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:
יִרְאוּ אֶת יי קְדוֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעֲבּוּ וְדוֹרְשֵׁי
יי לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לֵיי כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: פּוֹתַח אֶת יָדָהּ
וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן: בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בֵּי וְהָיָה יי מְבֹטָחוֹ: נַעַר
הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְזֵב וְזֶרְעוֹ מִבְּקֶשׁ לָחֵם: יי עֹז לַעֲמוֹ יִתֵּן
יי יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם: